

Vestfold
og Telemark
revisjon

Informasjonssikkerhet og personvern

Forvaltningsrevisjon | Midt-Telemark kommune

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning	6
1.1. Kontrollutvalgets bestilling	6
1.2. Problemstilling og revisjonskriterier	6
1.3. Avgrensning.....	6
1.4. Metode og kvalitetssikring	6
1.5. Om personopplysningsloven og sentrale begreper på området	7
1.6. Kommunedirektørens uttalelse.....	8
2. Informasjonssikkerhet og personvern	9
2.1. Organisering, ansvar og rapportering	9
2.2. Personvernombud.....	11
2.3. Behandlingsprotokoll	13
2.4. Risikovurderinger og DPIA.....	17
2.5. Tekniske og organisatoriske tiltak	19
2.6. Håndtering av brudd på personopplysningssikkerheten	24
2.7. Ivaretagelse av de registrertes innsynsrett	25
2.8. Databehandleravtaler	28
3. Konklusjoner og anbefalinger	29
3.1. Konklusjoner.....	29
3.2. Anbefalinger.....	30
Litteratur og kildereferanser	31
Vedlegg	33
Vedlegg 1: Kommunedirektørens uttalelse	33
Vedlegg 2: Revisjonskriterier	34
Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring	40

Sammendrag

I denne forvaltningsrevisjonen har vi sett på hvordan Midt-Telemark kommune arbeider for å ivareta informasjonssikkerheten i kommunen og innbyggernes personvern. Rapporten omtaler ulike tiltak og rutiner på informasjonssikkerhetsområdet, både organisatoriske og tekniske, men er først og fremst konsentrert rundt kommunens tiltak for å ivareta kravene som stilles i personopplysningsloven. Det er utarbeidet flere revisjonskriterier som vil bli redegjort for og gjennomgått i rapportens kapitler. Overordnet sett har vi operert med to problemstillinger, hvor den ene er på et generelt nivå og handler om kommunens tiltak med tanke på personopplysningsloven, mens den andre problemstillingen handler om den praktiske oppfølgingen på dette området i kommunens enheter.

I dette sammendraget presenteres de sentrale funnene og vurderingene i rapporten, sortert under de to problemstillingene. Den først problemstillingen for dette prosjektet er:

Har Midt-Telemark kommune etablert tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven?

Her finner vi at kommunen i stor grad har etablert gode tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven, slik dette er beskrevet i styrende dokumenter på området og andre rutinebeskrivelser. Vi finner også dette igjen i undersøkelsen av utvalgte enheter i kommunen og gjennomførte intervjuer, som det redegjøres nærmere for under den andre problemstillingen.

Samtidig mener vi at kommunen samlet sett har potensiale for forbedring på noen punkter. Det er noen rutiner som beskrives i styrende dokumenter som ikke følges opp i praksis. For eksempel gjelder dette det årlige møtet «ledelsens gjennomgang», som ifølge rutinebeskrivelser skal inneholde flere faste punkter, blant annet rapportering på avvik. Dette møtet avholdes ikke. Imidlertid er informasjonssikkerhet jevnlig et tema på kommunedirektørens ledermøter og utvidede ledermøter. Saksområdet følges altså opp av kommuneledelsen, men praksis avviker noe fra kommunens egne skriftliggjorte rutiner.

Kommunen har ikke gjennomført risikovurderinger for alle sine systemer som behandler personopplysninger. Ved gjennomføringen av en risikovurdering skal man også vurdere behovet for en DPIA. Kommunen bør vurdere om rutinene og praksis på dette området er gode nok.

Styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet inneholder noen punkter som fremstår som uavklarte, eller er under arbeid. Det gjelder for eksempel faste fora/møtepunkter og roller og ansvar i forbindelse med dette. Det er behov for å oppdatere de styrende dokumentene.

Det er noen svakheter i kommunens oversikt over systemer og tilhørende dokumenter. Databehandleravtaler er ikke lenket til det tilhørende systemet i Digiorden, noe som gjør personvernombudets kontrollfunksjon og oppfølging utfordrende. Ifølge kommunens egne rutinebeskrivelser skal disse dokumentene og systemene være koblet sammen. For flere systemer i behandlingsprotokollen, undersøkt via en stikkprøvekontroll av utvalgte systemer, er det uklart

hvilket behandlingsgrunnlag som ligger til grunn for kommunens behandling av personopplysninger, da flere behandlingsgrunnlag er registrert samtidig. Det er en særlig utfordring at samtykke registreres som behandlingsgrunnlag sammen behandlingsgrunnlag som ikke krever samtykke.

Hvordan blir personopplysningsloven og kommunens egne tiltak fulgt opp i praksis i kommunens enheter?

For å svare på denne problemstillingen har vi undersøkt to utvalgte enheter i kommunen, en skole og hjemmesykepleien, gjennom intervjuer med ledelsen andre representanter ved enhetene.

På et overordnet nivå fikk vi et godt inntrykk av hvordan det tenkes rundt, og jobbes med, informasjonssikkerhet og personvern i disse enhetene. I denne oppsummeringen vil vi ta utgangspunkt i prinsippene om konfidensialitet og tilgjengelighet¹, som er to viktige prinsipper innenfor området informasjonssikkerhet.

Når det gjelder konfidensialitet er vårt inntrykk at begge enhetene er bevisste på å behandle personopplysninger om elever og pasienter i godkjente fagsystemer så langt det lar seg gjøre, og de er bevisste på å bruke andre sikre kanaler når det er behov for å utveksle personopplysninger utenom fagsystemene. Det er gode rutiner for kontroll av fullmakt ved innsynsforespørsler i hjemmesykepleien, og skolen har gode rutiner for utsendelse av personopplysninger til rett mottaker ved innsynsforespørsler eller annen utveksling av informasjon om elever.

Tilgjengeligheten på personopplysninger er godt ivaretatt i enhetene. Begge enhetene har gode systemer og gode rutiner som sørger for at ansatte kun har tilgang til de opplysningene som er nødvendige ut fra deres rolle og ansvarsområde. Enhetene har, i samarbeid med kommunen og IKT-drift, gode rutiner for tilgangsstyring. Hjemmetjenesten har en analog sikkerhets kopi for beredskapssituasjoner, slik at nødvendig helsehjelp kan ytes til brukerne ved en hendelse som gjør det digitale systemet utilgjengelig. Det er gode rutiner for sikkerhet/tilgang på disse kopiene. Når det gjelder skolen, er bruken av papirkopier mer omfattende. Dette er en del av den vanlige driften, og ikke en sikkerhets kopi, slik det er i hjemmesykepleien. Vår vurdering er at en digital løsning som lærerne i skolen hadde tilgang til, ville bidratt til å øke informasjonssikkerheten ved at man reduserer risikoen for at personopplysninger kommer på avveie.

---

¹ Ofte nevnes konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet som tre grunnleggende prinsipper, eller pilarer, i arbeidet med informasjonssikkerhet. I gjennomgangen av praksis i kommunens enheter legger vi mest vekt på konfidensialitet og tilgjengelighet, ettersom disse prinsippene i større grad enn opplysningenes integritet kan påvirkes av enhetenes drift og praksis. Integritet handler først og fremst om at opplysninger er pålitelige og riktige, og tiltak for å sikre dette er mer relevant på overordnet nivå i kommunen.

Anbefalinger

Vi anbefaler at Midt-Telemark kommune

- oppdaterer informasjonssikkerhetshåndboken og andre styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet og personvern, eventuelt utarbeider nye overordnede styringsdokumenter/planer på området
- sikrer en formalisering av rapporteringen på området, inkludert rapportering på avvik, og sørger for at praksis samsvarer med rutiner som beskrives i styrende dokumenter
- gjennomgår rutinene for registreringer i behandlingsprotokollen, og sørger for at behandlingsgrunnlaget for de ulike formålene blir presist angitt
- gjennomfører risikovurderinger og DPIA i samsvar med lovkravene og egne rutiner
- vurderer om rutiner og saksbehandling knyttet til krav om innsyn i personopplysninger ivaretar de registrertes rettigheter
- vurderer om bruken av papirbaserte arkiv helt eller delvis kan erstattes med digitale arkiv i den daglige driften i skolevesenet

1. Innledning

1.1. Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Midt-Telemark kommune i sak 18/21. Informasjonssikkerhet er en del av kommunens vedtatte plan for forvaltningsrevisjon i perioden.

Reglene om forvaltningsrevisjon står i kommuneloven § 23-2 første ledd bokstav c, jf. § 23-3 og § 24-2 og i forskrift om kontrollutvalg og revisjon.

1.2. Problemstilling og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

1. Har Midt-Telemark kommune etablert tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven?
2. Hvordan blir personopplysningsloven og kommunens egne tiltak fulgt opp i praksis i kommunens enheter?

Revisjonskriteriene² i denne forvaltningsrevisjonen er hentet fra personopplysningsloven og relevante veiledere fra Datatilsynet. Kriteriene framgår under hver problemstilling nedenfor, og er nærmere omtalt i vedlegg 2 til rapporten.

1.3. Avgrensning

Rapporten omfatter ikke behandling av personopplysninger knyttet til folkevalgte og kommunens egne arbeidstakere.

1.4. Metode og kvalitetssikring

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført av forvaltningsrevisor Lars Pedersen, med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Rapporten bygger på informasjon fra kommunens relevante dokumenter på området, samt informasjon hentet direkte fra systemet Digiorden (behandlingsprotokoll). Vi har også gjennomført intervjuer med kommunens personvernombud og to enheter i kommunen. Disse to enhetene var en grunnskole og hjemmesykepleien. I begge tilfeller ble intervjuene gjort med lederen for enheten (enhetsleder / rektor) samt andre personer som lederen ønsket at skulle delta.

Vi har gjennomført en stikkprøvekontroll av kommunens behandlingsprotokoll (Digiorden). To av systemene i stikkprøven ble valgt ut fra en vurdering av risiko (omfang og type opplysninger), mens fire av systemene ble valgt tilfeldig. Hensikten med stikkprøvekontrollen var å sjekke hvilke

---

² Det skal alltid etableres revisjonskriterier i forvaltningsrevisjon, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 15. Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner.

opplysninger som var registrert i protokollen, hvorvidt nødvendige opplysninger var registrert, og mer generelt undersøke hvordan kommunen bruker behandlingsprotkollen.

Det står mer om metode og tiltak for kvalitetssikring i vedlegg 3 til rapporten.

1.5. Om personopplysningsloven og sentrale begreper på området

Gjeldende personopplysningslov trådte i kraft juli 2018. Loven gjennomfører EUs personvernforordning (ofte kjent som GDPR) i norsk lov. Forordningsteksten er tatt inn som vedlegg til loven, og har inndeling i artikler, mens loven ellers er inndelt i paragrafer.

Personopplysningsloven bruker noen begreper som det er relevant å ha kjennskap til:

- Behandling – dette er enhver operasjon som gjøres med personopplysninger.
- Behandlingsansvarlig – er den som beslutter at personopplysninger skal samles og hvordan dette skal gjøres. I de fleste tilfeller er kommunen behandlingsansvarlig.
- Behandlingsgrunnlag – hjemmel som er nødvendig for å kunne behandle personopplysninger, hjemlene står i artikkel 6-1.
- Databehandler – er den som på oppdrag av en behandlingsansvarlig behandler data. Dette er gjerne IKT-leverandører som enten behandler personopplysninger direkte eller får tilgang til disse eks. ved vedlikehold og support av kommunens systemer. Databehandlere har ofte underleverandører og disse omtales som underdatabehandler.
- Databehandleravtale – lovpålagt avtale mellom behandlingsansvarlig og databehandler som regulerer behandlingen av personopplysninger som databehandler skal gjøre på vegne av behandlingsansvarlig og skal sikre at databehandler har egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppfylle personopplysningslovens krav. Databehandleravtaler er regulert i artikkel 28-3.
- Personopplysning – definert i personopplysningsloven artikkel 4-1 som: «enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person».
- Den registrerte – en fysisk person som kommunen behandler personopplysninger om.
- Særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger) – er definert i personopplysningsloven artikkel 9-1. Det er ikke tillatt å behandle disse opplysningene med mindre man har hjemmel i artikkel 9-2.

1.6. Kommunedirektørens uttalelse

Rapporten er sendt til uttalelse 31. mars 2022 og presentert i et møte med administrasjonen i kommunen jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 14. Uttalelsen har ikke ført til endringer i rapporten. Kommunedirektørens uttalelse ligger i vedlegg 1.

2. Informasjonssikkerhet og personvern

Problemstilling 1:

Har Midt-Telemark kommune etablert tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven?

Problemstilling 2:

Hvordan blir personopplysningsloven og kommunens egne tiltak fulgt opp i praksis i kommunens enheter?

Til disse problemstillingene har vi utledet følgende revisjonskriterier:

Midt-Telemark kommune skal ha

- en organisasjon med klar plassering av ansvar og myndighet, samt rutiner for rapportering
- personvernombud, organisert i samsvar med personopplysningsloven
- protokoll over hvilke personopplysninger kommunen behandler
- risikovurderinger og dokumenterte vurderinger av personvernkonsekvenser (DPIA)
- tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre personopplysningene
- rutiner for å håndtere brudd på personopplysningssikkerheten
- tiltak for å ivareta innsynsretten til de registrerte
- system for å sikre at kommunen har databehandleravtale med alle databehandlere
- system for å sikre at databehandleravtalene ivaretar kommunens behov

Se vedlegg 2 for en nærmere redegjørelse av bakgrunnen for revisjonskriteriene.

2.1. Organisering, ansvar og rapportering

Midt-Telemark kommune skal ha en organisasjon med klar plassering av ansvar og myndighet, samt rutiner for rapportering.

2.1.1. Fakta om organisering, ansvar og rapportering

Organisering og ansvar

Midt-Telemark kommune har en informasjonssikkerhetshåndbok som beskriver regler, retningslinjer og rutiner på informasjonssikkerhetsfeltet i kommunen. Formålet med håndboken er å beskytte informasjon og informasjonssystemer, sike at behandlingen av informasjon fyller lovpålagte krav og andre forpliktelser, samt at slik behandling dekker behovet for personvern og etisk ansvar. Sammen med andre styrende, gjennomførende og kontrollerte dokumenter utgjør informasjonssikkerhetshåndboken kommunens plan for informasjonssikkerhet.

Informasjonssikkerhetshåndboken beskriver regler og retningslinjer for behandling av informasjon. Det står at alle som benytter kommunens systemer er forpliktet til å kjenne til og følge håndboken. Ansvar følger linjeledelsen i kommunen.

Ledere er tillagt et særskilt ansvar på flere områder. Særlig legger håndboken vekt på lederes ansvar for å gi ansatte tilstrekkelig opplæring innenfor aktiviteter som handler om informasjonssikkerhet, behandling av informasjon, personvern og avvikshåndtering. Videre står det at ledere har ansvaret for at formålet med behandlingen av informasjon (behandlingsprotokollen) skal registreres i Digiorden³ og arkiveres i WebSak (kommunens arkivsystem). Ledere har også ansvar for at IT-utstyret som brukes, anskaffes i henhold til kommunens standarder og innkjøpsrutiner.

Håndboken inneholder rollebeskrivelser for personvernombudet ledere, informasjonssikkerhetsansvarlig, behandlingsansvarlig, it-drift, systemeier og systemansvarlig.

Den enkelte virksomhetsleder er systemeier for de systemene som naturlig hører inn under området man er virksomhetsleder for. Systemeieren har ansvaret for å ivareta informasjonssikkerheten i disse systemene. Systemeieren delegerer den daglige oppfølgingen av dette til en systemansvarlig. Den systemansvarlige har da det operative ansvaret for systemet, hvilket også inkluderer opplæring av ansatte, samt utarbeidelse av risikoanalyser. IT-drift er tillagt det tekniske ansvaret for at systemene er tilgjengelige for kommunens ansatte.

Dokumentet «Roller og ansvar i internkontroll- og sikkerhetsarbeidet» er et arbeidsdokument tilknyttet informasjonssikkerhetsplanen som mangler avklaringer på noen viktige punkter. Her fremgår det at kommunen har planer om å opprette et eget sikkerhetsutvalg. Sikkerhetsutvalget skal være et rådgivende organ i internkontroll- og sikkerhetsspørsmål. Personvernombudet opplyser at kommunen, i samarbeid med Nome kommune, er i oppstarten med å etablere Digitaliseringsrådet. Dette rådet vil blant annet ha en rolle ved innføring av nye IT-systemer.

Rapportering

Rådmannens ledergruppe skal minst årlig avholde et møte (ledelsens gjennomgang) om internkontrollen på informasjonssikkerhet i kommunen. Det framgår av håndboken at det er kommunedirektøren som skal initiere denne gjennomgangen. I dette møtet skal ledelsen avdekke om sikkerheten ivaretas mht. mål, strategier og prosedyrer, og det skal besluttes tiltak for det videre sikkerhetsarbeidet. Håndboken nevner flere konkrete punkter som skal dekkes, blant annet rapportering på avvik, endringer i trusselbildet på området, endringer i personopplysninger som kommunen behandler og organisatoriske endringer.

---

³ Digiorden er et styringsverktøy. Digiorden er utviklet av kommunene i Kongsbergregionen og Telemark. Løsningen skal gi oversikt over kommunenes systemer og datasettene i systemene. Digiorden gir også støtte for GDPR-protokoll og noe styringsdata for kommunens ledelse. Løsningen ble overført til KS i 2021, for å bli en nasjonal løsning for alle kommuner.

Vi har fått opplyst, både i intervju med personvernombudet og i kommunikasjon med kommunedirektøren, at det årlige møtet «ledelsens gjennomgang» ikke er gjennomført slik det er beskrevet i informasjonssikkerhetshåndboken. Kommunedirektøren opplyser at informasjonssikkerhet er på agendaen ved ledergruppens månedlige gjennomgang av risikomatriksen (hvor informasjonssikkerhet inngår). Informasjonssikkerhet er også tema i kommunedirektørens utvidede ledermøte (KUL).

2.1.2. Revisors vurdering av organisering og ansvar

Midt-Telemark kommune har dokumentasjon som beskriver en organisasjon med klar plassering av ansvar og myndighet knyttet til ivaretagelse av informasjonssikkerhet og personvern. Som en hovedregel er ansvaret på dette området organisert etter kommunens ordinære linjeledelse og det er beskrevet hvordan ansvaret er delegert på de ulike ledelsesnivåene.

Selv om plassering av ansvar og myndighet på dette området i all vesentlighet er beskrevet i kommunens styrende dokument på området er det flere punkter som ikke er formelt avklart i dokumentet. Dette gjelder blant annet fagansvarlig for informasjonssikkerhet, samt faste fora med roller i internkontroll- og sikkerhetsarbeidet.

Både informasjonssikkerhetshåndboken og dokumentet «roller og ansvar i internkontroll- og sikkerhetsarbeidet» er sentrale, styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet og personvern. Sistnevnte dokument har spesifikke merknader som angir uavklarte punkter. Vi anbefaler at kommunen tar en gjennomgang av både disse og andre styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet og personvern. Målet med en slik gjennomgang bør være at relevante dokumenter er oppdatert i tråd med gjeldende rutiner i kommunen, enten det gjelder roller og ansvar, myndighet og delegering, rapportering, fora og møtepunkter, eller annet. En slik gjennomgang kan også benyttes til å endre eller oppdatere rutiner ved behov. Vi har fått opplyst at kommunen har kommet langt i arbeidet med en ny plan for informasjonssikkerhet hvor flere rutiner, roller og funksjoner får oppdaterte beskrivelser. Her vil også ulike rapporteringsrutiner og fora bli mer formalisert. Her bør særlig rapportering til kommunedirektør og ledermøter hvor informasjonssikkerhet er tema formaliseres slik at det er samsvar mellom kommunens styrende dokumenter og praksis på området.

2.2. Personvernombud

Midt-Telemark kommune skal ha personvernombud, organisert i samsvar med personopplysningsloven.

Datatilsynet har utarbeidet en veileder hvor det er beskrevet hvilke oppgaver personvernombudet har. Her fremgår det at personvernombudet skal informere om forpliktelsene som kommunen har

etter personopplysningsloven, både til behandlingsansvarlig og andre ansatte. Videre skal personvernombudet:

- kontrollere kommunens overholdelse av personvernregelverket og interne rutiner og regler,
- på forespørsel gi råd om vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA),
- samarbeide og være kontaktpunkt for Datatilsynet og samarbeide med dem.

Videre skriver Datatilsynet at personvernombudet skal fokusere sin innsats på de områdene hvor risikoen er høyest. Datatilsynet skriver også at personvernombudet kan få andre oppgaver så lenge det ikke oppstår en interessekonflikt.

Det fremgår av personopplysningsloven 38-3 at personvernombudet skal være uavhengig, det vil si at man ikke kan instrueres i utførelsen av oppgavene og heller ikke kan avsettes eller straffes for utførelsen av oppgavene. Videre fremgår det av personopplysningsloven art. 37-5 at personvernombudet skal være faglig kvalifisert og ha kunnskap på området som er tilstrekkelig for å kunne utføre arbeidet.

2.2.1. Fakta om personvernombudet

Midt-Telemark kommune har personvernombud sammen med Nome kommune.

Personvernombudet er ansatt i Midt-Telemark kommune som juridisk rådgiver, og dette utgjør 60 prosent av stillingen. De resterende 40 prosentene er satt av til rollen som personvernombud for de to kommunene. Personvernombudet har hatt stillingen siden 2018. Hun er jurist, og har arbeidserfaring som skatteoppkrever og fra NAV. Hun har holdt seg oppdatert om personvernregelverk gjennom informasjon og kurs, særlig fra Datatilsynet.

Personvernombudets rolle og ansvar er beskrevet i informasjonssikkerhetshåndboken. Ifølge denne skal kommunens personvernombud bistå ved spørsmål om personvern, gi råd ved utredninger, og kontrollere kommunens overholdelse av regelverket. Videre slås det fast at personvernombudet rapporterer til kommunedirektørens ledergruppe, og at personvernombudet ikke skal motta instruksjoner i forbindelse med utførelsen av sine oppgaver. I intervjuet bekreftet personvernombudet disse oppgavene, og opplyste at det går mest tid til rådgivning, og mindre tid til kontroll. Hun opplyser at hun bidrar til DPIA, og bruker mye tid på databehandleravtaler, både oppfølging og resignering av eksisterende avtaler, og utarbeidelse av kommunens egen avtale. Mange ledere tar kontakt og rådfører seg angående databehandleravtaler.

Personvernombudets rolle og ansvar er også beskrevet i håndbokens del om rutiner for behandling av avvismeldinger, samt i dokumentet «rutine for sikkerhetsbrudd på personvern», som mer utfyllende beskriver kommunens rutiner rundt behandling av sikkerhetsbrudd og avvik. Gjennom intervjuet opplyste personvernombudet å ha vært involvert to alvorlige saker som omhandlet avvik med påfølgende varsling til Datatilsynet. I disse sakene var også kommunedirektørene involvert. Personvernombudet får en melding om avvik som registreres i Compilo. Personvernombudet leser disse avvikene før de lukkes av leder, men er i liten grad

involvert i oppfølgingen av mindre alvorlige avvik. Dersom et avvik er alvorlig, blir personvernombudet også varslet direkte.

Personvernombudet opplyser at hun samarbeidet godt med ledelsen i kommunen. Personvernombudet opplyser samtidig at det ikke har vært avholdt «ledelsens gjennomgang» årlig, slik informasjonssikkerhetshåndboken beskriver, og at hun ellers deltar sporadisk på ledermøter. Hun opplyser også at det ikke har vært noen rutiner for rapportering på avvik til kommunedirektøren. Personvernombudet opplyser at kommunen har jobbet med en ny informasjonssikkerhetsplan hvor samarbeid og rapportering mellom personvernombudet og ledelsen vil få en mer formalisert form, noe personvernombudet anser som positivt.

2.2.2. Revisors vurdering av kommunens ordning med personvernombud

Personvernombudets rolle og ansvar er tydelig beskrevet. Dokumentasjonen viser at personvernombudet har en uavhengig rolle, ved at personvernombudet rapporterer til kommuneledelsen, men ikke instrueres i utførelsen av sine oppgaver. Personvernombudets faglige kvalifikasjoner er ivaretatt gjennom utdanningsbakgrunnen som jurist samt faglige oppdateringer gjennom kurs fra blant annet Datatilsynet.

Innenfor den tiden personvernombudet har til sine oppgaver går det mest tid til rådgivning, og det er dermed mindre tid til den delen av rollen som handler om å kontrollere kommunens overholdelse av personvernloven samt egne rutiner på området. Det årlige møtet «ledelsens gjennomgang» har ikke vært avholdt slik det beskrives i informasjonssikkerhetsplanen og det har dermed heller ikke vært noen rapportering fra personvernombudet til kommuneledelsen når det gjelder avvik.

Det er vår vurdering at kommunen har et personvernombud som er organisert i samsvar med personopplysningsloven.

2.3. Behandlingsprotokoll

Midt-Telemark kommune skal ha en protokoll over hvilke personopplysninger kommunen behandler.

En protokoll skal vise formålet med behandlingene, hvilke kategorier personopplysninger kommunen behandler, tidsfrister for sletting og beskrivelse av tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak. Hvis det er aktuelt, skal også eventuelle databehandlere stå oppført i protokollen. I tillegg anbefaler Datatilsynet at blant annet funksjonsområde (hvilken del av kommunen som bruker opplysningene) og kilde for opplysningene framgår.

2.3.1. Rutiner og system for behandlingsprotokoll

Ifølge informasjonssikkerhetshåndboka har systemeier ansvar for de systemene som benyttes innenfor de områdene vedkommende er virksomhetsleder for. Systemeier skal oppnevne en

systemansvarlig. Systemansvarlig skal registrere kommunens systemer i behandlingsprotokollen. Systemet kommunen bruker til behandlingsprotokoll heter Digiorden. Systemeier har ansvar for at Digiorden oppdateres med nye opplysninger om systemene. Informasjonssikkerhetsansvarlig skal sørge for at Digiorden oppdateres etter årlig informasjonssikkerhetsgjennomgang.

I intervjuet opplyser personvernombudet å ha vært involvert i kommunens arbeid med behandlingsprotokollen i en rådgivende rolle, blant annet for å orientere om hvordan regelverket skal forstås.

2.3.2. Registreringer i protokollen

Det er registrert 41 systemer i kommunens behandlingsprotokoll (Digiorden). Av disse har 39 systemer status «utført», altså at de er fullstendig registrert. To systemer er lagt inn uten at registreringen av nødvendige opplysninger fullført⁴.

For alle systemene er det lagt ved en personvernerklæring som retter seg mot brukerne av systemet. Denne informerer om rettigheter som innsyn, retting, sletting og andre relevante rettigheter etter personvernloven. I erklæringen står det at brukeren skal ta kontakt dersom man ønsker å benytte seg av disse rettighetene, men det er ikke oppgitt noen spesiell kontaktinformasjon for dette formålet.

Personopplysningslovens artikkel 30 regulerer hvilken informasjon en behandlingsprotokoll skal inneholde. For eksempel skal en behandlingsprotokoll blant annet inneholde informasjon om behandlingsansvarlig, formål med behandlingen, kategorier av registrerte, kategorier av personopplysninger, beskrivelse av tekniske og organisatoriske tiltak og tidsfrister for sletting. Datatilsynet har utarbeidet en mal for behandlingsprotokoll som både viser obligatorisk informasjon og annen informasjon som Datatilsynet anbefaler at inkluderes i protokollen⁵.

Vi har plukket ut følgende systemer i kommunens behandlingsprotokoll til en stikkprøvekontroll:

- Visma Flyt Skole
- Websak Elevarkiv
- Websak barnevernarkiv
- Visma familia
- Socio
- Acos Interact

Stikkprøvekontrollen viser at alle systemene har den nødvendige informasjonen registrert, med unntak av Acos Interact, hvor det mangler å oppgi en behandlingsansvarlig.

---

⁴ Per 16.03.2022. De to systemene er Visma flyktning og Visma voksenopplæring.

⁵ Malen (excel-dokument) kan lastes ned her: https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/dokumenter-pdf/er-skjema-ol/regelverk/forordningen/artikkel-30_protokoll-behandlingsansvarlig.xlsx

I en behandlingsprotokoll er det sentralt å registrere et behandlingsgrunnlag. Behandlingsgrunnlaget angir det rettslige grunnlaget for behandlingen av personopplysninger. For mange systemer kan to eller flere behandlingsgrunnlag være relevante, eller treffende. I slike tilfeller skal virksomheten velge ett behandlingsgrunnlag⁶. Vi ser at flere av systemene i stikkprøvekontrollen er registrert med to eller tre behandlingsgrunnlag. For eksempel er det flere systemer som både har oppgitt 6.1.a (samtykke) og 6.1.c (behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse).

2.3.3. Revisors vurdering av behandlingsprotokoll

Kommunen har en behandlingsprotokoll som viser hvilke opplysninger kommunen behandler i de ulike systemene. Vår vurdering er at kommunen oppfyller revisjonskriteriet på dette området. Vi vil imidlertid bemerke at protokollen har en mangel ved at det i flere tilfeller er oppgitt flere behandlingsgrunnlag for samme formål/system. Dette kan medføre uklarhet i hvilket behandlingsgrunnlag for faktisk ligger til grunn for behandlingen av personopplysninger. Som nevnt er det flere systemer i behandlingsprotokollen hvor samtykke (6.1.a) er oppgitt som behandlingsgrunnlag i kombinasjon med andre behandlingsgrunnlag, for eksempel at behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse (6.1.c). De ulike behandlingsgrunnlagene i personvernlovens artikkel 6 er likestilte. Med andre ord er det ikke slik at man må be om samtykke dersom man kan anvende et annet behandlingsgrunnlag. Det er heller ikke slik at samtykke nødvendigvis er å foretrekke som behandlingsgrunnlag.

I tilfeller hvor det er innhentet samtykke fra de registrerte, og samtykke er oppgitt som behandlingsgrunnlag i kombinasjon med andre behandlingsgrunnlag, vil det være vanskelig å endre behandlingsgrunnlaget i ettertid. Hvis man for eksempel oppdager en svakhet ved hvordan samtykke er innhentet og dermed endrer behandlingsgrunnlaget til å kun bygge på en rettslig forpliktelse, vil det medføre at de registrerte kan ha fått et feilaktig inntrykk av at samtykke kan trekkes tilbake.

Videre er det viktig å være klar over at et samtykke må være frivillig for å være lovlig (Jarbekk og Sommerfeldt 2019: 63). Det betyr at myndigheter vanskelig kan bruke samtykke som grunnlag for myndighetsutøvelse⁷ ettersom det ofte vil være en skjevhet i maktforholdet mellom den som avgir samtykke og den som ber om det. Frivillighet innebærer også at et samtykke når som helst kan trekkes tilbake.

Vi anbefaler at kommunen tar en gjennomgang av sine rutiner for registreringer i behandlingsprotokollen, særlig med hensyn til en mer tydelig presisering av behandlingsgrunnlaget

---

⁶ Datatilsynet har en veiledning til behandlingsgrunnlag her: <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/> hvor det blant annet presiseres at virksomheten må bestemme seg for ett behandlingsgrunnlag per formål.

⁷ Myndigheter kan bruke samtykke som grunnlag for andre aktiviteter enn myndighetsutøvelse. Ett eksempel kan være utsendelse av informasjon.

for de ulike formålene. Kommunen bør vurdere hva som eventuelt skal gjøres med de registreringene som allerede ligger inne i protokollen.

2.4. Risikovurderinger og DPIA

Midt-Telemark kommune skal ha risikovurderinger og dokumenterte vurderinger av personvernkonsekvenser (DPIA).⁸

2.4.1. Fakta om risikovurderinger og DPIA

Risikovurderinger

Kommunens informasjonssikkerhetshåndbok omtaler risikovurderinger og rutiner for dette på ulike steder i dokumentet. Oppsummert beskriver håndboken at risikovurderinger skal gjennomføres ved anskaffelse av nye IT-systemer. I den prosessen skal det også vurderes om det er behov for å utarbeide en DPIA. Videre skal risikovurderinger også gjennomføres ved endringer i systemer eller ved endringer i trusselbildet. Risikovurderinger skal oppdateres i forbindelse med en årlig gjennomgang av informasjonssikkerheten. Systemeier er ansvarlig for den årlige gjennomgangen. I tillegg til systemeier skal informasjonssikkerhetsansvarlig og/eller personvernombud samt representanter fra IT-drift delta. Dette skal dokumenteres og oppdateres i kommunens system Digiorden.

Kommunen har utarbeidet en generell mal for risikoanalyser. De ROS-analysene vi har fått tilgang til ser imidlertid ut til å bygge på ulike maler, med noen felles elementer.

I dokumentasjonen vi har fått oversendt fra kommunen foreligger det følgende risikovurderinger:

- Bruk av Office365-pakken i oppvekstsektoren.
- Pasientnett (brukes innen helse, medisiner).
- Ruteplanleggeren (samkjører data fra Profil, kommunens journalsystem, med kommunens turnusverktøy og brukes til fordeling av pasientoppdrag innenfor helse).
- Fiks smittesporing (felles kommunal løsning for smittesporing i kommunene).
- Elektronisk meldingsutveksling i pleie- og omsorgssektoren (denne risikovurderingen er utarbeidet av Alta kommune).

Vi er ikke kjent med at det foreligger risikovurderinger for kommunens øvrige systemer.

For Fiks smittesporing, som er en felles kommunal tjeneste, er det også utarbeidet en DPIA. Denne er utarbeidet av KS, Asker kommune og Tromsø kommune.

Gjennom intervjuet med hjemmesykepleien kom det frem at enheten har vært involvert i arbeidet med risikoanalyser. Personvernombudet opplyste også å ha vært involvert i slike prosesser, og

---

⁸ DPIA står for Data Protection Impact Assessment

fremhevet at kommunen har hatt størst fokus på dette innenfor velferdsteknologi/helse. Samtidig opplyste personvernombudet at det antas å mangle DPIA for noen av de eksisterende systemene.

2.4.2. Revisors vurdering av risikovurderinger og DPIA

Midt-Telemark kommune har rutiner for å gjennomføre risikovurderinger og vurdere DPIA, samt oppdatere risikovurderingene årlig eller ved behov. Kommunen ser ut til å ha kommet lengst i dette arbeidet innenfor helseområdet.

Det følger av personopplysningslovens art. 24 at kommunen må gjennomføre risikovurderinger for alle systemer som behandler personopplysninger. Artikkel 35 definerer når det i tillegg skal utføres DPIA. Basert på den innsendte dokumentasjonen er det vår vurdering at kommunen ikke i tilstrekkelig grad etterlever egne rutiner og lovkrav på dette området.

2.5. Tekniske og organisatoriske tiltak

Midt-Telemark kommune skal ha tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre personopplysningene

Denne delen av rapporten tar for seg ulike tekniske og organisatoriske tiltak som Midt-Telemark kommune har gjennomført for å sikre opplysningene de behandler, utover de tiltakene⁹ som utgjør egne kapitler i rapporten. For noen tiltak og rutiner kan det allikevel være noe overlapp med beskrivelsene i de andre kapitlene.

2.5.1. Felles tekniske og organisatoriske tiltak

Nome og Midt-Telemark IKT (NMT IKT) har flere dokumenter med rutinebeskrivelser som inneholder både organisatoriske og tekniske tiltak som skal ivareta sikkerhet og personvern i driften av kommunens løsninger. Disse rutinebeskrivelsene tar for seg områder som tilgang og brukerkontroll, passord, lagring av data, bruk av epost, bruk av it-utstyr, programvare og nettverk, oppstart og avslutning av arbeidsforhold, avhending av datautstyr, samt id-kort. Hvert dokument beskriver formålet med rutinen og hvem rutinen gjelder for, i tillegg til en beskrivelse av selve rutinen. Under følger en kort oppsummering av noen sentrale punkter fra disse dokumentene.

Tilgang og brukerkontroll

- Hver bruker skal tildeles en unik og personlig brukerkonto/ID. Det skal ikke brukes felles brukerprofiler i fagsystemer.
- To-faktor autentisering skal brukes på alle tjenester som er publisert mot internett og levert av en tredjepart (eksempler er Office-pakken og webmail).
- Bruker skal være logget på kun én arbeidsstasjon, og man skal logge ut når man forlater arbeidsstasjonen. Kolleger kan ikke benytte hverandres innlogging.
- Systemeier er ansvarlig for at det gjennomføres en årlig kontroll for å sikre at kun autoriserte brukere har tilgang til fagsystemet.

Passord

- Manuelt tildelte passord skal endres av brukeren til et passord kun brukeren selv kjenner.
- Passord skal lages på en ikke-gjenkjennerbar måte.
- Passord skal endres regelmessig.
- Rutinen inneholder flere råd for hvordan en bruker bør konstruere et passord.

Lagring og behandling av data

- Fysiske dokumenter og lagringsmedium (cd, minnepinne, osv.) skal behandles i henhold til aktuelle lovbestemmelser.

---

⁹ Organisering, personvernombud, behandlingsprotokoll, risikovurderinger, håndtering av brudd/avvik, innsynsrett og databehandleravtaler.

- Lagringsmedium skal kasseres i henhold til kommunens rutiner for avhending og kassering.
- Alle data relatert til arbeidet som ikke håndteres av et fagsystem eller arkivet skal lagres på en filserver. Ikke-sensitiv informasjon kan lagres i skyen (Office 365, Teams). Det skal ikke lagres slike data lokalt på PCen.

Bruk av epost

- All jobbrelatert epost skal gå via kommunens epost-løsning (driftes av Nome og Midt-Telemark IKT).
- Dersom beskyttelsesverdig informasjon må sendes via epost skal denne informasjonen sendes som et kryptert vedlegg. Krypteringen skal gjøres med godkjent krypteringsprogram.
- Ved bruk av epost på mobile enheter (mobiltelefon, nettbrett) kan vedlegg leses, men ikke lagres på enheten.
- Telefoner låses etter 3 minutters inaktivitet. Ved aktivering av epost på enheten må brukeren legge inn en 6-sifret kode eller et passord.

Bruk av IT-utstyr, programvare og nettverk

- Ansatte skal få nødvendig opplæring før de får tilgang til kommunens systemer.
- Kommunen benytter sikker print på alle multifunksjonsskrivere (ID-kort eller kode for å skrive ut).
- Bærbare PCer og mobile enheter skal aldri bli liggende uten tilsyn.
- Beskyttelsesverdig informasjon skal ikke lagres på mobile enheter.
- All programvare på ansattes maskiner skal godkjennes.
- Lagring av jobbrelaterte opplysninger på private enheter er ikke tillatt.

Arbeidsforhold: Nytt, avslutning og permisjon

- Ansvarlig leder fyller ut en personalmelding ved inn- og utmelding. Administrator gir nødvendige tilganger.
- IT-kort, nøkler, PCer og mobile enheter leveres til IKT-avdelingen ved avslutning av arbeidsforhold.
- Ved utmelding skal IKT-avdelingen fjerne tilganger og melde til systemansvarlig angående sletting av tilganger i fagsystemer.
- IKT-avdelingen deaktiverer brukerkontoen fra fratredelsestidspunktet og sletter den tre måneder senere.

Avhending av utstyr

- Alt brukt IT-utstyr skal leveres NMT-IKT.
- Harddisker og andre lagringsmedier skal tas ut av brukt utstyr som kasseres eller gjenvinnes.
- Lagringsmedier som inneholder sensitiv informasjon, skal oppbevares på områder som er under kommunens kontroll.
- Ved kassering av harddisker:
  - o Dokumenter på harddisken skal slettes med godkjent programvare.
  - o Harddisken skal merkes tidspunkt for når den er tatt ut av produksjon, sted og utførende person.
  - o Det skal holdes en oversikt over lagrede harddisker som er kassert.
- Innhold på minnepinner skal rutinemessig slettes. Disse skal ikke brukes til permanent lagring eller sikkerhetskopiering.

ID-kort

- ID-kort produseres av Nome og Midt-Telemark IKT. Kortet brukes som nøkkelkort og til sikker utskrift.
- Mistet ID-kort skal umiddelbart meldes inn.
- Ansatte som slutter eller går ut i permisjon skal levere ID-kort til nærmeste leder.
- Besøkende skal ikke oppholde seg i kommunens lokaler uten å være i følge av en ansatt.

2.5.2. Observasjoner fra enhetene og systemene

Flere av punktene nevnt ovenfor var tema under intervjuene med skolen og hjemmesykepleien i kommunen. I begge enhetene var det faste rutiner for de ansattes tilganger, både knyttet til etablering av brukerkontoer ved oppstart av arbeidsforhold, samt mer detaljert tilgangsstyring underveis i arbeidsforholdet. Enhetene har rutiner og løsninger som sørger for at de ansatte kun har de tilgangene som er nødvendig i utførelsen av sine oppgaver. For eksempel har lærere i skolen kun tilgang til sine egne elever i Visma Flyt, og på samme måte har de ansatte i hjemmesykepleien kun tilgang til opplysninger om sine brukere i enhetens systemer. I hjemmetjenesten har sykepleiere mulighet til en utvidet tilgang til andre brukere, men denne tilgangen må aktiveres ved behov og det blir logget i systemet.

Ingen av enhetene opplyser at det brukes lagringsmedier utover kommunens løsninger, for eksempel eksterne harddisker eller minnepinner. Imidlertid opererer begge enhetene med papirbaserte løsninger. Hjemmesykepleien har et system hvor det gjøres sikkerhetskopier av

arbeidslistene på papir. Dette oppbevares innelåst på medisinrommet. Hensikten med denne papirbaserte sikkerhetskopien er at enheten skal ha tilgang til nødvendig informasjon om sine brukere og deres behov (medisiner, behandling) ved en kritisk hendelse som for eksempel strømbrudd eller annet brudd på de digitale systemene. Skolen har et papirarkiv som fungerer som et «skyggearkiv» for arkivsystemet Websak. I motsetning til hos hjemmesykepleien er ikke dette ment som en sikkerhetskopi ved kritiske hendelser, men er snarere en del av enhetens normale drift ettersom lærerne ikke har tilgang til Websak. Det er derfor nødvendig for lærerne å hente dokumenter i papirarkivet når de trenger informasjon om elevene fra arkivet. Skolen har etablert et system hvor papirarkivet står på et låst rom i administrasjonsfløyen og nøkler oppbevares på et kontor. De ansatte må signere dokumentene ut og inn, og det er en regel om at dokumenter fra papirarkivet ikke skal forlate skolens bygg. Det er jobbet med en bevisstgjøring hos de ansatte når det gjelder håndteringen av dokumenter, for eksempel at de ikke skal ligge lett tilgjengelig eller åpent på en skrivepult når man selv ikke er til stede. Rutinene rundt bruk av papirarkivet er kjent for de ansatte, men de er ikke skriftliggjort.

Begge enhetene opplyser at det er logging av bruk i sentrale systemer. For hjemmesykepleien har journalsystemet (Profil) en funksjon for logging. Enheten oppgir at de har sjekket loggen tidligere ved behov, men det er ingen rutiner for regelmessig gjennomgang av loggen uten konkrete mistanker om ureglementert bruk. Skolen opplyser at det finnes en logg for deres system (Visma Flyt), men tilgangen til loggen ligger på et høyere nivå i kommunen.

Både skolen og hjemmesykepleien oppgir at kommunikasjon om, eller utveksling av, personopplysninger først og fremst skjer gjennom kommunens systemer. For hjemmesykepleien er dette først og fremst via Profil, som er enhetens journalsystem. Dette systemet brukes også for kommunikasjon med andre aktører, blant annet sykehus, leger og andre behandlere. Noen sykehus har ikke denne muligheten. I slike tilfeller benyttes det enten faks eller brevpost. For skolen er det Websak som er hovedkanalen for slik kommunikasjon. Ingen av enhetene benytter epost til utveksling av personopplysninger, heller ikke ved å legge inn personopplysningene som krypterte vedlegg selv om dette er beskrevet som en mulighet i kommunens rutinedokument for bruk av epost.

Begge enhetene opplyser at det jevnt over er oppmerksomhet på problemstillinger knyttet til informasjonssikkerhet og personvern. De opplyser at det blir tilbudt e-læringsmoduler fra kommunens IKT-tjeneste. Personvernombudet opplyser også at hun har tilbudt opplæring på området ute i kommunens enheter, men at dette tilbudet ikke er systematisert. Når det gjelder bruk av de sentrale systemene

Det har i senere tid vært medieoppslag om mulige personvernkonsekvenser av rutiner for tildeling av passord i grunnskolen basert på hendelser i andre kommuner¹⁰. Gjennom intervjuet med skolen

---

¹⁰ Se for eksempel NRK sin artikkel om problemstillingen her: <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/alle-elevene-bruker-samme-passord--barn-logget-seg-inn-pa-hverandres-teams-kontoer-1.15612577>

var derfor generering og tildeling av passord et tema. Skolen har rutiner og tekniske løsninger som sørger for at elevene har ulike passord, og at tildelte passord endres ved første innlogging i systemet. For de yngste elevene yter læreren assistanse generering og trygg oppbevaring av passord.

2.5.3. Revisors vurdering av tekniske og organisatoriske tiltak

Midt-Telemark kommune har tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre personopplysningene, både overordnet på kommunenivå og vi har observert dette i de utvalgte enhetene.

Generelt sett ga de utvalgte enhetene inntrykk av å ha høy oppmerksomhet på personvern. Det ble redegjort for flere ulike tiltak og rutiner for å ivareta informasjonssikkerheten. I begge enhetene var det en stor grad av bevissthet rundt å bruke sikre kanaler for formidling av personopplysninger.

Vi mener at kommunen bør se på de overordnede rutinebeskrivelsene og vurdere hvorvidt noen av disse bør oppdateres. For eksempel virker det som om manuell kryptering av personopplysninger i eposter er en lite brukt løsning i kommunen. Ved slike behov har enhetene andre løsninger/kanaler for formidling.

Våre undersøkelser viser også at det kan være gevinster å hente på en videre digitalisering som fjerner eller reduserer behovet for å behandle personopplysninger på papir. Slik behandling utgjør en viss risiko for at personopplysninger kan komme på avveie. Et tydelig eksempel på dette er skolen, hvor personopplysninger må behandles og lagres i et papirarkiv fordi lærerne ikke har tilgang til den digitale arkivløsningen Websak.

2.6. Håndtering av brudd på personopplysningssikkerheten

Midt-Telemark kommune skal ha rutiner for å håndtere brudd på personopplysningssikkerheten.

Håndtering av brudd på personopplysningssikkerheten handler om å både ha rutiner og et egnet system for registrering og oppfølging av avvik. Med tanke på registrering er det vesentlig at kommunens ansatte har bevisst og kompetanse på avviksregistrering. Videre må det være kompetanse og rutiner knyttet til oppfølging av de registrerte avvikene.

2.6.1. Rutiner for avvikhåndtering

Rutiner for håndtering av avvik er omtalt i informasjonssikkerhetshåndboken. I tillegg har kommunen et eget dokument, «Rutine for sikkerhetsbrudd på personvern», som redegjør for kommunens rutiner på dette området. Her fremgår det at et brudd innebærer utilsiktet eller ulovlig sletting, tap eller endringer av data, eller ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger.

De mest sentrale delene av rutinen innebærer at et avvik på personvernområdet umiddelbart skal registreres i Compilo¹¹. Deretter skal det foretas en risikovurdering og man skal vurdere om personvernombudet bør kontaktes direkte (personvernombudet får uansett en melding i Compilo). Videre skal det vurderes om bruddet er av en slik art at de berørte skal varslet. Ved brudd på personvernsikkerheten skal Datatilsynet varsles innen 72 timer. Hendelsen skal dokumenteres og det skal vurderes konsekvenser og tiltak.

Leder har ansvar for at alle ansatte er kjent med hvordan avvik skal registreres i Compilo. Personvernombudet skal være med på å vurdere alvorlighetsgraden og om andre ressurser skal involveres.

I intervjuet med personvernombudet kom det frem at det har vært to tilfeller av alvorlige brudd på personvernet hvor det ble varslet til Datatilsynet, og hvor kommunedirektøren ble involvert i håndteringen. Den ene saken gjaldt et tilfelle hvor taushetsbelagte opplysninger ble gjort tilgjengelig på postlisten. I samarbeid med leverandøren ble det satt i verk tiltak for å hindre at det kan skje på nytt. Det ble også sendt ut informasjon til de berørte.

Personvernombudet opplyser at det forekommer noe feilregistrering av avvik, men at dette da blir rettet i etterkant. Det er få avvik på informasjonssikkerhet og personvern. Det kan skyldes underrapportering, men det er vanskelig å fastslå det sikkert.

Verken skolen eller hjemmesykepleien (de to intervjuede enhetene) har registrert avvik som gjelder informasjonssikkerhet/personvern.

---

¹¹ Compilo er kommunens system for registrering og oppfølging av avvik.

2.6.2. Revisors vurdering av rutiner ved brudd på personopplysningssikkerheten

Kommunen har rutiner for å registrere, dokumentere og følge opp avvik som handler om brudd på personopplysningssikkerheten. Rutinene beskriver hele prosessen rundt håndtering av et brudd. Det er få avvik på dette området, men basert på håndteringen av de nevnte alvorlige avvikene er vårt inntrykk at kommunen har en rutine som er tilstrekkelig for å håndtere slike avvik.

2.7. Ivaretagelse av de registrertes innsynsrett

Midt-Telemark kommune skal ha tiltak for å ivareta innsynsretten til de registrerte.

Kommunen skal gi klar og tydelig informasjon til den registrerte. Den registrerte skal også få informasjon om hvordan vedkommende kan utøve sine rettigheter. Datatilsynet anbefaler kommunen å ha en personvernerklæring på sine nettsider, med generell informasjon om kommunens personvernpolicy.

Den registrerte skal få informasjon fra kommunen ved innsamling av opplysningene (art. 13), og har rett til innsyn i de personopplysningene kommunen har om vedkommende (art. 15). Den registrerte skal ha rett til å få uriktige personopplysninger om seg selv rettet (artikkel 16), og kan også i spesielle tilfeller ha rett til å få slettet personopplysninger om seg selv (art. 17).

2.7.1. Tiltak for å ivareta de registrertes innsynsrett

På kommunens nettside er det informasjon om personvernregler og kommunens behandling av opplysninger om innbyggerne. Denne informasjonen finner man ved å navigere via følgende bane på nettsiden:

*Om kommunen -> styrende dokumenter -> personvern, sikkerhet og beredskap -
> personvern.*

Her opplyses det om kommunens behandling av opplysninger og hvilke rettigheter individer har, inkludert retten til innsyn, og det beskrives hvordan man kan gå frem dersom man ønsker å kontakte kommunen om dette, inkludert kontaktinformasjon. Det er også oppgitt kontaktinformasjon til kommunens personvernombud. I tillegg er det informasjon om hvordan man kan klage til Datatilsynet dersom man mener at kommunens behandling av opplysninger er i strid med personvernlovgivningen.

Informasjonssikkerheshåndboken beskriver innsynsretten til personer som er registrert i kommunens systemer, og slår fast at disse alltid skal få innsyn i hvilke opplysninger som behandles, hva opplysningene brukes til, samt hvor lenge opplysningene vil bli lagret.

2.7.2. Observasjoner fra enhetene/intervjuene

Personvernombudet opplyser at hun har mottatt få spørsmål fra innbyggere angående personvern og innsynsrett, og ingen henvendelser om innsyn etter personvernloven. Intervjuer med to av enhetene i kommunen viser samtidig at henvendelser om innsyn fra innbyggerne som regel kommer direkte til den relevante enheten og ikke via personvernombudet.

Skolen

Skolen gir ikke noe direkte informasjon til foreldre eller elever om hvordan skolen behandler personopplysninger, og har heller ikke noe informasjon om dette på papir eller på nett. Foresatte er informert om at informasjon fra skolen kan komme på Digipost.

Skolen får innsynskrav, både relatert til nåværende og tidligere elever. Det meste av dokumentasjonen for tidligere elever er lagt til IKA Kongsberg¹². Skolen ber om skriftlige henvendelser med opplysninger om hva man ønsker. Slike henvendelser sendes til IKA Kongsberg, som sender dokumentene til kommunen. Informasjon sendes fra kommunen på Digipost til det oppgitte personnummeret.

Ved spørsmål om innsyn relatert til nåværende elever, har skolen en rutine for å gå gjennom mappen og fjerne interne notater før innholdet i mappen blir utlevert. Slike interne notater kan for eksempel være en lærers notat om kontakt/kommunikasjon med en foresatt. Det blir ikke opplyst til den som ber om innsyn at disse personopplysningene finnes, og dermed gis det heller ikke avslag med begrunnelse, henvisning til hjemmel, og informasjon om at avslaget kan påklages.

Hjemmesykepleien

Hjemmesykepleien opplyser at det ved innføringen av ett konkret system (Pasientnett) ble innhentet skriftlig samtykke fra brukerne. Samtykkeskjemaet inneholdt informasjon om kommunens/enhetens bruk og behandling av opplysninger. Utover dette gir ikke enheten informasjon til brukerne om hvordan personopplysninger behandles.

Hjemmesykepleien får henvendelser om innsyn. Dersom det er en pårørende som ber om innsyn, kreves det en fullmakt før opplysninger utleveres. I slike tilfeller gjøres det en gjennomgang av mappen i samråd med lege, før opplysningene leveres ut. Hensikten med denne gjennomgangen er å unngå at man leverer ut opplysninger som kan skade relasjoner og skape konflikt, for eksempel opplysninger angående en konflikt i en familie.

2.7.3. Revisor vurdering av tiltak for ivaretagelse av de registrertes innsynsrett

Midt-Telemark kommune har tiltak for å ivareta innsynsretten til de registrerte, både interne rutiner og informasjon til publikum om rettigheter og hvordan den registrerte kan utøve rettighetene i kommunen.

---

¹² Interkommunalt arkiv, kommunens fjernarkiv.

De undersøkte enhetene (skolen og hjemmesykepleien) mottar og håndterer innsynskrav, og de har rutiner som sikrer at personopplysninger ikke blir utlevert til uvedkommende. Vi registrerer at enkelte enheter i noen tilfeller tar ut interne dokumenter før det gis innsyn i saksmapper. Vi har ikke vurdert denne praksisen opp mot annet regelverk utover personopplysningsloven (forvaltningslov, offentlighetslov, mv.v), men en slik praksis kan være i strid med de grunnleggende rettighetene til den registrerte. Kommunen bør vurdere om rutinene og saksbehandlingen her ivaretar kravene i lovverket.

2.8. Databehandleravtaler

Midt-Telemark kommune skal ha system for å sikre at kommunen har databehandleravtale med alle databehandlere, og at databehandleravtalene ivaretar kommunens behov.

2.8.1. Fakta om databehandleravtaler

Kommunens rutine, som finnes i informasjonssikkerhetshåndboken, sier at det skal inngås en databehandleravtale med leverandører eller andre partnere som behandler personopplysninger. Rutinebeskrivelsene knyttet til leverandører og partnere, samt anskaffelse av IT-systemer, er ellers ikke utdypende når det gjelder utformingen av databehandleravtaler, men det vises til kommunens mal for databehandleravtaler som er tilgjengelig gjennom Compilo. Denne malen synes å inneholde de nødvendige punkter for å ivareta personopplysningslovens artikkel 28, tredje ledd.

Rutinen beskriver at alle databehandleravtaler skal arkiveres i kommunens sak-/arkivsystem og i tillegg kobles opp mot det aktuelle systemet i Digiorden. I forbindelse med stikkprøvekontrollen av behandlingsprotokollen for utvalgte systemer i Digiorden undersøkte vi også hvorvidt det var koblet/lenket inn en databehandleravtale for systemet. Vår gjennomgang viste at det ikke var tilfellet. Det må understrekes at dette ikke betyr at databehandleravtaler ikke finnes for disse systemene, det betyr kun at den ikke er lenket til systemet i kommunens oversikt i Digiorden.

Personvernombudet opplyser at hun har brukt en del ressurser på kommunens databehandleravtaler. Det gjelder både oppfølging og re-signering av eksisterende avtaler, samt rådgivning til ledere i kommunen i forbindelse med inngåelse av nye avtaler. Kommunen har hatt gående en prosess for å få eksisterende leverandører over på kommunens nye databehandleravtale. I noen tilfeller har det vært utfordrende. Ved alle nye anskaffelser er det kommunens databehandleravtale som skal brukes som standard.

Personvernombudet opplyser at det er utfordrende å kontrollere eksisterende avtaler ettersom det ikke foreligger en god nok oversikt over alle avtalene.

2.8.2. Revisors vurdering av databehandleravtaler

Kommunen har en oppdatert mal for databehandleravtaler som brukes ved nye anskaffelser. I tillegg har kommunen gående en prosess for å få eksisterende leverandører over på den nye avtalen. Kommunens standard databehandleravtale imøtekommer de kravene som stilles personopplysningsloven.

Kommunen ser ikke ut til å ha fulgt egen rutine om at databehandleravtalene skal kobles til fagsystemet i Digiorden. Dersom denne rutinen hadde vært fulgt ville det bidratt til å styrke personvernombudets evne til å følge opp og kontrollere avtalene. Dette er særlig relevant for eksisterende systemer med eldre databehandleravtaler som ikke følger den nåværende malen.

3. Konklusjoner og anbefalinger

3.1. Konklusjoner

I denne delen av rapporten vil vi oppsummere og konkludere rundt de to problemstillingene som forvaltningsrevisjonen har tatt utgangspunkt i.

Har Midt-Telemark kommune etablert tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven?

Vi finner at kommunen i stor grad har etablert gode tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven, slik dette er beskrevet i styrende dokumenter på området og andre rutinebeskrivelser.

Samtidig mener vi at kommunen samlet sett har potensiale for forbedring. Noen rutiner som beskrives i styrende dokumenter på området følges ikke opp på alle punkter. For eksempel blir det ikke gjennomført en årlig «ledelsens gjennomgang» med rapportering på blant annet avvik til kommunedirektøren. Det er samtidig slik at informasjonssikkerhet er et regelmessig tema i kommunedirektørens ledermøter og utvidede ledermøter.

Kommunen har ikke gjennomført risikovurderinger for alle sine systemer som behandler personopplysninger.

Styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet inneholder noen punkter som fremstår som uavklarte, eller under arbeid. Det er behov for å oppdatere de styrende dokumentene.

Det er noen svakheter i kommunens oversikt over systemer og tilhørende dokumenter. Databehandleravtaler er ikke lenket til systemet i Digiorden, noe som gjør personvernombudets kontrollfunksjon mer utfordrende. For flere systemer i behandlingsprotokollen i Digiorden er det uklart hvilket behandlingsgrunnlag som ligger til for kommunens behandling av personopplysninger, da flere behandlingsgrunnlag er registrert samtidig. Det er en særlig utfordring av samtykke registreres som behandlingsgrunnlag sammen med rettslig forpliktelse eller andre behandlingsgrunnlag som ikke krever samtykke.

Hvordan blir personopplysningsloven og kommunens egne tiltak fulgt opp i praksis i kommunens enheter?

For å svare på denne problemstillingen har vi undersøkt to utvalgte enheter i kommunen, en skole og hjemmesykepleien, gjennom intervjuer med ledelsen ved enhetene.

På et overordnet nivå fikk vi et godt inntrykk av hvordan det tenkes rundt, og jobbes med, informasjonssikkerhet og personvern i disse enhetene. I denne oppsummeringen vil vi ta utgangspunkt i prinsippene om fortrolighet og tilgjengelighet, som er to viktige prinsipper innenfor området informasjonssikkerhet.

Når det gjelder fortrolighet er vårt inntrykk at begge enhetene er bevisste på å behandle personopplysninger om elever og pasienter i godkjente fagsystemer så langt det lar seg gjøre, og de er bevisste på å bruke andre sikre kanaler når det er behov for å utveksle personopplysninger utenom fagsystemene. Det er gode rutiner for kontroll av fullmakt ved innsynsforespørsler i hjemmesykepleien, og skolen har gode rutiner for utsendelse av personopplysninger til rett mottaker ved innsynsforespørsler.

Tilgjengeligheten på personopplysninger er godt ivaretatt i enhetene. Begge enhetene har gode systemer og gode rutiner som sørger for at ansatte kun har tilgang til de opplysningene som er nødvendige ut fra deres rolle og ansvarsområde. Enhetene har, i samarbeid med kommunen og IKT-drift, gode rutiner for tilgangsstyring. Hjemmetjenesten har en analog sikkerhetskopi for beredskapssituasjoner slik at nødvendig helsehjelp kan ytes til brukerne ved en hendelse som gjør det digitale systemet utilgjengelig. Det er gode rutiner for sikkerhet/tilgang på disse kopiene. Når det gjelder skolen er bruken av papirkopier mer omfattende og er en del av den vanlige driften, og ikke en sikkerhetskopi slik det er i hjemmesykepleien. Vår vurdering er at en digital løsning som lærerne i skolen har tilgang til ville bidratt til å øke informasjonssikkerheten ved at man reduserer risikoen for at personopplysninger kommer på avveie.

3.2. Anbefalinger

Vi anbefaler at Midt-Telemark kommune

- oppdaterer informasjonssikkerhetshåndboken og andre styrende dokumenter på området informasjonssikkerhet og personvern, eventuelt utarbeider nye overordnede styringsdokumenter/planer på området
- sikrer en formalisering av rapporteringen på området, inkludert rapportering på avvik, og sørger for at praksis samsvarer med rutiner som beskrives i styrende dokumenter
- gjennomgår rutinene for registreringer i behandlingsprotokollen, og sørger for at behandlingsgrunnlaget for de ulike formålene blir presist angitt
- gjennomfører risikovurderinger og DPIA i samsvar med lovkravene og egne rutiner
- vurderer om rutiner og saksbehandling knyttet til krav om innsyn i personopplysninger ivaretar de registrertes rettigheter
- vurderer om bruken av papirbaserte arkiv kan helt eller delvis erstattes med digitale arkiv i den daglige driften i skolevesenet

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

Lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven/GDPR)

Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

Forskrift 17. juni 2019 nr. 904 om kontrollutvalg og revisjon

Offentlige dokument

Prop.56 LS (2017–2018) Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 2016/679 (generell personvernforordning) i EØS-avtalen)

Kommunens dokumenter

Dokument	Informasjonssikkerhetshåndbok.
Dokument	Roller og ansvar i internkontroll- og sikkerhetsarbeidet.
Dokument	Rutinebeskrivelsene fra NMT IKT vedlagt informasjonssikkerhetshåndbok.
Dokument	Personvern – innsyn rutine.
Dokument	Avviksrutine MT.
Dokument	Kommunens oversendte risikovurderinger og DPIA.
Dokument	Kommunens mal for databehandleravtale.
System	Digiorden – Gjennomgang av kommunens registreringer.

Elektroniske kilder

Datatilsynet: <https://www.datatilsynet.no/>, nettsides beskrivelser og veiledere knyttet sentrale deler av etterlevelse av personvernloven:

- «Behandlingsansvarlig og databehandler», sist endret 17.07.19.
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/databehandleravtale/behandlingsansvarlig-og-databehandler>
- «Behandlingsgrunnlag», sist endret 30.05.18.
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/>
- «Hvordan lage en databehandleravtale?», sist endret 20.12.19.
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/databehandleravtale/hvordan-lage-en-databehandleravtale/>
- «Veiledning om de grunnleggende personvernprinsippene», sist endret 16.07.19.
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personvernprinsippene/grunnleggende-personvernprinsipper/>

NRK, *Alle elevene bruker samme passord: - Jeg ble rett og slett sjokkert*, nettside, 23.08.2021
<https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/1.15612577>

Bøker

Jarbekk, Eva og Simen Sommerfeldt, *Personvern og GDPR i praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2019.

Vedlegg

Vedlegg 1: Kommunedirektørens uttalelse

Kommunedirektøren har nå gjennomgått rapporten, og tar til følge de anbefalinger rapporten legger til grunn. Vi vil arbeide videre med disse punktene, og har nå bl.a. allerede planlagt å avholde «ledelsens gjennomgang» i nærmeste fremtid.

Vi takker for samarbeidet under revisjonen , og mulighetene denne rapporten gir oss ved å se vårt arbeid med informasjonssikkerhet og personvern utenfra.

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Kommunens ansvar for forsvarlig håndtering av personopplysninger er regulert av personopplysningsloven. Personopplysningsloven gjennomfører EUs personvernforordning (GDPR) i norsk rett, jf. personopplysningsloven § 1. Formålet med GDPR er å fastsette regler om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger, og regler om fri utveksling av personopplysninger.

Personopplysningsloven og forordningen gjelder for helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og for ikke-automatisert behandling av personopplysninger dersom opplysningene inngår i eller skal inngå i et register, jf. personopplysningsloven § 2.

Kommunen behandler personopplysninger om innbyggere, ansatte og politikere. For å ivareta en forsvarlig behandling av personopplysningene, plikter kommunen å sette i verk egnede tiltak for å sikre og påvise at personopplysninger behandles i samsvar med regelverket, jf. GDPR art. 24. Tiltakene skal være både tekniske og organisatoriske, og kommunen skal ha en systematisk tilnærming til dette (internkontroll). Internkontrollen skal ivareta den registrertes rettigheter og friheter, og ivareta virksomhetens mål med behandlingen av personopplysningene. Tiltakene skal dokumenteres og oppdateres ved behov.

Personopplysningene skal beskyttes mot uberettiget innsyn og endringer, men skal være tilgjengelige for de som trenger opplysningene, når de trenger dem.

Behandlingsansvarlig

Behandlingsansvarlig er en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes, jf. GDPR art. 4. Det betyr at Midt-Telemark kommune er behandlingsansvarlig for personopplysninger som kommunen samler inn og benytter.

Den som behandler personopplysninger på vegne av andre, er databehandler. GDPR setter strenge krav til databehandlere. Vi undersøker ikke situasjoner der Midt-Telemark kommune eventuelt er databehandler på vegne av andre oppdragsgivere.

Det er Midt-Telemark kommune som juridisk person som er behandlingsansvarlig. Ledelsen kan delegere oppgaver knyttet til behandling av personopplysninger, men selve behandlingsansvaret kan ikke delegeres.

Personvernombud

Offentlige myndigheter og organer som behandler personopplysninger, skal utpeke personvernombud. Personvernombudet skal utpekes på grunnlag av faglige kvalifikasjoner, og særlig på grunnlag av dybdekunnskap om personopplysningsloven og praksis på området samt evne til å utføre oppgavene. Personvernombudet kan være en ansatt hos kommunen, eller kommunen kan kjøpe tjenesten. Personvernombudet skal ikke ha andre oppgaver som kommer i

konflikt med rollen, og kan ikke avsettes eller straffes for å utføre sine oppgaver som personvernombud. Personvernombudet skal gi råd til ledelsen i kommunen, kontrollere at kommunen følger GDPR og være kontaktpunkt for Datatilsynet (GDPR art.37, 38 og 39).

Personvernprinsippene

Når virksomheter behandler personopplysninger, skal behandlingen baseres på personvernprinsippene i art. 5 i GDPR. Prinsippene er:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet
- formålsbegrensning
- dataminimering
- riktighet
- lagringsbegrensning
- integritet og fortrolighet
- ansvarlighet

Personopplysningsloven bygger på disse prinsippene. Datatilsynet har utdypet prinsippene i en veileder. Midt-Telemark kommune som behandlingsansvarlig har ansvar for å følge opp disse prinsippene.

Lovlig, rettferdig og gjennomiktig

GDPR art. 6 regulerer i hvilke tilfeller det er lovlig å behandle personopplysninger. Det rettslige grunnlaget kan blant annet være samtykke fra den registrerte, at behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, eller for å utøve offentlig myndighet.

Dersom kommunen behandler sensitive personopplysninger, må i tillegg minst ett av vilkårene i GDPR art. 9 være oppfylt. Disse kravene er blant annet at det foreligger uttrykkelig samtykke fra den registrerte, at behandlingen er nødvendige for at kommunen skal oppfylle sine forpliktelser innenfor arbeidsrett, trygderett og sosialrett, eller at behandlingen er nødvendig for å yte helse og sosialtjenester.

At behandlingen skal være rettferdig, innebærer at kommunen skal ha respekt for den registrertes interesser og rimelige forventinger.

At en behandling er åpen, innebærer at det er oversiktlig og forutsigbart for den registrerte. GDPR kapittel III omhandler den registrertes rettigheter. Art. 12 krever at kommunen skal gi klar og tydelig informasjon til den registrerte. Den registrerte skal også få informasjon om hvordan vedkommende kan utøve sine rettigheter. Datatilsynet anbefaler kommunen å ha en personvernerklæring på sine nettsider, med generell informasjon om kommunens personvernpolicy. Den registrerte skal få informasjon fra kommunen ved innsamling av opplysningene (art. 13), og har rett til innsyn i de personopplysningene kommunen har om vedkommende (art. 15). Den registrerte skal ha rett til å få uriktige personopplysninger om seg selv rettet (artikkel 16), og kan også i spesielle tilfeller ha rett til å få slettet personopplysninger om seg selv (art. 17).

Formålsbegrensning

Personopplysninger skal bare brukes til det formålet de er innhentet for. Hvis personopplysninger skal gjenbrukes, må behandlingen enten være lovfestet eller det må innhentes nytt samtykke.

Dataminimering

Prinsippet om dataminimering innebærer å begrense mengden innsamlede personopplysninger til det som er nødvendig for å realisere innsamlingsformålet.

Riktighet

Personopplysninger som behandles skal være korrekte. Opplysningene skal også oppdateres hvis det er nødvendig.

Lagringsbegrensning

Prinsippet om lagringsbegrensning innebærer at personopplysninger skal lagres slik at de slettes eller anonymiseres når de ikke lenger er nødvendige for formålet de ble innhentet for. Kommunen bør innføre tidsfrister for sletting eller periodisk gjennomgang for å sikre at personopplysninger ikke oppbevares lenger enn nødvendig.

Integritet og fortrolighet

Kommunen skal sørge for:

- beskyttelse mot uautorisert utlevering og tilgang til personopplysninger
- beskyttelse mot utilsiktet og ulovlig ødeleggelse, tap og endringer av personopplysninger
- at personopplysninger er tilgjengelige for autoriserte personer når det er nødvendig
- at personopplysninger ikke gjøres tilgjengelig for et ubegrenset antall mennesker uten den berørte personens medvirkning
- å spore endringer som gjøres i systemet og for å kunne håndtere sikkerhetsbrudd
- at systemene som behandler personopplysninger er robuste mot for eksempel sårbarheter, angrep og uhell

Ansvarlighet

Kommunen har ansvar for å opptre i samsvar med reglene for behandling av personopplysninger. Kommunen må også kunne vise at den faktisk opptre i samsvar med reglene. Dette betyr at kommunen må ha internkontroll.

Internkontroll

Ifølge kommuneloven § 25-1 skal kommunen ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren er ansvarlig for internkontrollen.

Kravene til internkontroll for personvern står i kapittel IV i GDPR.

Datatilsynets veileder for internkontroll og informasjonssikkerhet legger til grunn at internkontroll skal bestå av:

- styrende elementer, som i hovedsak retter seg mot ledelsen, herunder hvilke beslutninger og føringer de legger for internkontroll.
- gjennomførende elementer, som i hovedsak retter seg mot ansatte. her finner man beskrivelse av rutiner som er tilpasset den enkeltes arbeidssituasjon.
- kontrollerende elementer, som bidrar til å fange opp avvik fra systemet og til at det gjennomføres periodiske gjennomganger.

Typiske styrende og kontrollerende elementer i internkontrollen er blant annet at ansvar og myndighet må være tydelig plassert, og det må etableres rutiner for rapportering og kontroll.

Ved innføring av internkontroll må virksomheten først identifisere hvilke personopplysninger som behandles. Deretter må det utarbeides en risikovurdering. Så må kommunen lage rutiner og retningslinjer som reduserer risikoen til et akseptabelt nivå.

Art. 30 krever at kommune fører protokoller over behandlingsaktiviteter. En protokoll skal vise formålet med behandlingene, hvilke kategorier personopplysninger kommunen behandler, tidsfrister for sletting og beskrivelse av tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak. Hvis det er aktuelt, skal også eventuelle databehandlere stå oppført i protokollen.

Art. 35 krever at ved behandlinger som vil medføre høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal kommunen gjennomføre en vurdering av personvernkonsekvenser, også kalt DPIA¹³. DPIA er nødvendig siden kommunen behandler sensitive opplysninger i stor skala. Vurderingen skal minst inneholde

- a) en systematisk beskrivelse av de planlagte behandlingsaktivitetene og formålene med behandlingen,
- b) en vurdering av om behandlingsaktivitetene er nødvendige og står i et rimelig forhold til formålene,
- c) en vurdering av risikoene for de registrertes rettigheter og friheter, og
- d) de planlagte tiltakene for å håndtere risikoene og for å påvise at personvernreglene overholdes.

Personvernforordningen artikkel 5.1 bokstav e) krever at kommunen har rutiner som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for integriteten og konfidensialiteten til personopplysningene. Kommunen skal sikre personopplysningene mot uautorisert eller ulovlig behandling, og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade, ved bruk av egnede tekniske eller organisatoriske tiltak. Ifølge artikkel 24 skal kommunen gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med GDPR. Ifølge artikkel 32 skal den behandlingsansvarlige og

---

¹³ DPIA står for Data Protection Impact Assessment

databehandleren gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som passer til risikoen.

Kommunen skal ha et system for å fange opp brudd på personopplysningssikkerheten. Hvis det oppstår brudd på sikkerheten rundt personopplysninger, skal kommunen melde fra til Datatilsynet. Dersom det er sannsynlig at bruddet vil føre til risiko for personene det gjelder, skal kommunen underrette den registrerte. Alle brudd på personopplysningssikkerheten skal dokumenteres (art. 33 og 34).

Internkontroll og arbeidet med informasjonssikkerhet er et dynamisk arbeid som alltid vil være under utvikling. Datatilsynet anbefaler derfor å ha rutiner for å forbedre internkontrollen, herunder rutiner for rapportering fra sikkerhetshendelser, avvikshåndtering og egenkontroll. Rapporteringen skal beskrive hvilke erfaringer som er gjort og inneholde forslag til forbedringer.

Ledelsen i kommunen skal også ha en årlig gjennomgang av sikkerhetsmål, sikkerhetsstrategi og organisering av informasjonssystemene. Målet for gjennomgangen er å sikre at internkontrollen oppfyller kommunens behov og gjøre nødvendige oppdateringer.

Registrertes rettigheter

Den registrerte er den personen personopplysningene omhandler. Den registrerte har rett til å få informasjon ved innsamling av opplysningene, blant annet om formålet og det rettslige grunnlaget for behandlingen, og eventuelle mottakere av personopplysningene (personvernforordningen art 13).

Den registrert har rett til innsyn i hvilke personopplysninger om vedkommende kommunen behandler (personvernforordningen art.15). Den registrerte har rett til å be om at uriktige personopplysninger om seg selv rettes (personvernforordningen art 16). Videre kan den registrerte be om å få personopplysninger om seg selv slettet (personvernforordningen art 17). Det er imidlertid flere begrensninger på retten til å få personopplysninger slettet. Blant annet kan ikke kommunen slette personopplysninger som skal bevares for arkivformål, eller som må bevares for å oppfylle en rettslig forpliktelse.

Databehandlere

En databehandler behandler personopplysninger på vegne av en behandlingsansvarlig (kommunen). Et eksempel på en databehandler er en leverandør av programvare som kommunen bruker til å behandle personopplysninger, hvis leverandøren har tilgang til programmet for å gjøre oppdateringer og support.

Forholdet mellom en behandlingsansvarlig virksomhet og databehandleren skal være regulert i en databehandleravtale. Avtalen skal sikre at personopplysningene blir behandlet i samsvar med regelverket, også av databehandleren, og skal sette en klar ramme for hvordan databehandleren kan behandle personopplysningene. En databehandleravtale kan være en frittstående avtale mellom partene, eller en integrert del av annet avtaleverk.

Den behandlingsansvarlige kan bare benytte databehandlere og underleverandører som kan dokumentere tilstrekkelige garantier for

- at kravene i personopplysningsloven blir ivaretatt
- at personopplysningene som behandles er tilstrekkelig sikret (personvernforordningen artikkel 28 nr. 1).

Kommunen skal vurdere om databehandleren gir tilfredsstillende garantier for de personopplysningene som skal behandles.

En databehandleravtale skal inneholde:

- behandlingens art, formål og varighet
- kategorier av registrerte og typer av personopplysninger
- pliktene og rettighetene til den behandlingsansvarlige
- forpliktelsene til databehandleren

Revisjonskriterier

På denne bakgrunn har vi utledet følgende revisjonskriterier:

Midt-Telemark kommune skal ha

- **en organisasjon med klar plassering av ansvar og myndighet, samt rutiner for rapportering**
- **personvernombud, organisert i samsvar med personopplysningsloven**
- **protokoll over hvilke personopplysninger kommunen behandler**
- **risikovurderinger og dokumenterte vurderinger av personvernkonsekvenser (DPIA)**
- **tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre personopplysningene**
- **rutiner for å håndtere brudd på personopplysningssikkerheten**
- **tiltak for å ivareta innsynsretten til de registrerte**
- **system for å sikre at kommunen har databehandleravtale med alle databehandlere**
- **system for å sikre at databehandleravtalene ivaretar kommunens behov**

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjonen startet opp ved oppstartsbrev 10.09.21. Oppstartsmøte ble gjennomført 22.09.22 med kommunedirektør, assisterende kommunedirektør, personvernombudet og representanter for kommunens IKT-tjeneste.

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. At dataene er relevante (gyldige/valide) innebærer at de beskriver de forholdene som problemstillingene omhandler. Pålitelighet (reliabilitet) handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig og at det ikke har skjedd systematiske feil underveis.

Innsamling av data, relevans og pålitelighet

Datainnsamlingen startet i oktober 2021, men revisjonen er i hovedsak gjennomført i perioden januar til mars 2021. For å kartlegge kommunens tiltak for å ivareta kravene i personopplysningsloven har vi innhentet og gjennomgått dokumentasjon fra kommunen. Denne dokumentasjonen har vært styringsdokumenter, rutinebeskrivelser, samt registreringer i kommunens systemer. En slik kartlegging basert på innsendte dokumenter vil alene gi et begrenset innsyn når det gjelder i hvilken grad rutinene etterleves og hva som er praksis i kommunens daglige drift. Vi har derfor kombinert dokumentgjennomgangen med andre metoder, nærmeste bestemt intervjuer og en stikkprøvekontroll.

Intervjuer

Vi har gjennomført intervjuer med kommunens personvernombud, leder av hjemmetjenesten og rektor ved Gvarv skole. I intervjuene med hjemmetjenesten og skolen deltok også andre ansatte ved enhetene. Intervjuene var semi-strukturerte, hvilket betyr at det ble brukt en intervjuguide, men at intervjuene ellers var åpne med rom for oppfølgingsspørsmål, avklaringer og temaer utenfor intervjuguiden. Intervjuene ble gjennomført digitalt via Teams. Intervjudeltakerne mottok en agenda/tema for intervjuet i forkant, og i etterkant av intervjuene ble det sendt ut et referat til godkjenning. Her kunne deltakerne også korrigere eventuelle feil i referatet.

Stikkprøver

Vi gjennomførte en stikkprøvekontroll av kommunens behandlingsprotokoll (her bruker kommunen Digiorden). Det ble valgt ut fire systemer i stikkprøvekontrollen. To av systemene i stikkprøven ble valgt ut fra en vurdering av risiko (omfang og type opplysninger), mens fire av systemene ble valgt tilfeldig. Hensikten med stikkprøvekontrollen var å sjekke hvilke opplysninger som var registrert i protokollen, hvorvidt nødvendige opplysninger var registrert, og mer generelt undersøke hvordan kommunen bruker behandlingsprotokollen. Visma Flyt Skole og Websak barnevernarkiv ble valgt ut manuelt til stikkprøvekontrollen, mens Websak elevarkiv, Visma familia, Socio og Interact ble valgt ut tilfeldig.

Personopplysninger

I forbindelse med denne forvaltningsrevisjonen har vi behandlet personopplysninger som navn og epostadresse til ansatte i kommunen.

Vårt rettslige grunnlag for å behandle personopplysninger er kommuneloven § 24-2 fjerde ledd.

Vi behandler personopplysninger slik det er beskrevet i vår personvernerklæring.

Personvernerklæringen er tilgjengelig på vår nettside vtrevisjon.no.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres, dokumenteres, kvalitetssikres og rapporteres i samsvar med kommuneloven og god kommunal revisjonsskikk.¹⁴

Kvalitetssikringen skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Vestfold og Telemark revisjon IKS har et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll.¹⁵ Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

---

¹⁴ God kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll kommer til uttrykk først og fremst i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon og RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Gjeldende standarder er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre høsten 2020. Standardene bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder, fastsett av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

¹⁵ ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester

På vakt for felleskapets verdier

Rapporten er utarbeidet av
Vestfold og Telemark revisjon IKS

Har du spørsmål til rapporten?

Ta kontakt med oss:

Telefon: 33 07 13 00

E-post: post@vtrevisjon.no

www.vtrevisjon.no

22: 3817 403